

Nīderlande

Vispārīgā informācija

Oficiālais nosaukums:

Nīderlandes Karaliste
konstitucionālā monarhija

Valsts iekārta:

Galvaspilsēta:

Amsterdama (valdības mītne atrodas Hāgā)

Valsts valoda:

holandiešu

Teritorija

Platība:

41 526 km²

Sauszemes robeža:

1027 km

Krasta līnija:

451 km

Robežvalstis:

Beļģija 450 km, Vācija 577 km

Administratīvais iedalījums:

12 provinces

Lielākās pilsētas:

Amsterdama (1,1 milj.), Roterdama (1,1 milj.), Hāga (967 tūkst.), Utrehta (555 tūkst.), Hārlema (388 tūkst.), Eindhovena (354 tūkst.)

Iedzīvotāji

Iedzīvotāju skaits (01.01.2014):

16 877 351*

Pieaugums uz 1000 iedz. (2012):

2,8‰*

Etniskais sastāvs (2008):

nīderlandieši 81%, indonēzieši 2%, turki 2%, surinamieši 2%, marokāņi 2%, pārējie 11%**

Reliģijas (2006):

katoļi 30%, protestanti 20%, musulmaņi 5,8%, citi 2,2%, pie konfesijām nepiederoši 42%**

Ekonomiskie rādītāji

IKP faktiskās cenās (2014):

655,4 miljardi EUR***

IKP pieaugums (2014):

0,9%***

IKP uz vienu iedzīvotāju (2014):

38 860 EUR*

IKP PPP (2014):

798,1 miljardi USD** (28. vieta pasaulē)

IKP PPP uz vienu iedzīvotāju (2014):

47 400 USD** (22. vieta pasaulē)

Preču eksports (2014):

432,5 miljardi EUR*

Preču imports (2014):

382,7 miljardi EUR*

Eksporta partneri (2013):

Vācija 24,4%, Beļģija 11,3%, Lielbritānija 8,4%, Francija 8,3%, Itālija 4,7%, ASV 3,9%, Spānija 2,6%, Polija 2,1%, Ķīna 1,8%, Zviedrija 1,8%, Krievija 1,6%*

Importa partneri (2013):

Vācija 16,3%, Beļģija 9,7%, Ķīna 8,2%, Lielbritānija 7,2%, ASV 6,9%, Krievija 5,4%, Francija 4,5%, Norvēģija 3,5%, Japāna 2,2%, Itālija 2,1%, Zviedrija 1,8%, Spānija 1,7%*

Eksporta produkti:

mašīnas un iekārtas, ķīmiskās rūpniecības produkti, naftas produkti, pārtikas produkti

Importa produkti:

mašīnas, transportlīdzekļi, naftas produkti, pārtikas preces, tekstils

Galvenās nozares:

naftas ieguve, agrorūpniecība, mašīnbūve, ķīmiskā rūpniecība, būvniecība, zvejniecība, mašīnu un iekārtu ražošana

Dabas resursi:

nafta, dabas gāze, kūdra, kaļķakmens, sāls, smiltis, grants, aramzeme

Ienākošās uzkrātās ĀTI (2014):

3,6 trilj. EUR***

Izejošās uzkrātās ĀTI (2014):

4,3 trilj. EUR***

Valūta:

Eiuro (EUR)

* Centraal Bureau voor de Statistiek - <http://statline.cbs.nl>

** Central Intelligence Agency - www.cia.gov

*** De Nederlandsche Bank - www.statistics.dnb.nl

Fiskālais gads:	kalendārais gads
Inflācija (2014):	0,5%***
Bezdarba līmenis (2014):	7,2%***
Uzņēmumu ienākuma nodoklis:	20-25,5%

Papildus informācija

Tālsarunu kods:	+31
Interneta TDL:	.nl

Nīderlande atrodas Eiropas pašos ziemeļrietumos, tā robežojas ar Vāciju un Beļģiju, tās krastus apskalo Ziemeļjūra. Šo blīvi apdzīvoto valsti mēdz saukt arī par Holandi, tāpat kā divas tās provinces.

POLITIKA

Nīderlande ir konstitucionāla monarhija. Nīderlandieši lepojas ar savu karalisko dzimtu Orāniešiem, jo ilgu gadu tie vadījuši viņus brīvības cīņās. Nīderlandes karalis ir Willem-Alexander Claus George Ferdinand, kas tronī kāpa 2013. gada 30. aprīlī. Karalis kopā ar ministriem veido valdību. Premjerministra amatā kopš 2010. gada 14. oktobra

ir Mark Rutte, kurš ir arī tautas partijas par brīvību un demokrātiju vadītājs.

Nīderlandes parlamentu (*Staten Generaal*) veido divas palātas. Augšpalātas 75 deputātus ievēl netiešās vēlēšanās, un viņiem ir ierobežotas pilnvaras. Apakšpalātu ievēl vispārējās vēlēšanās, un tā nosaka valdības darbu. Abu palātu deputātu pilnvaru laiks ir četri gadi.

Pavisam valstī ir 12 provinces. Lielākās ir Ziemeļbrabante, Overeiselā, Utrehta un Zēlande. Interesanta ir Frīzlandes province, kur dzīvo nelielā frīzu tauta. Nīderlandei pieder arī trīs aizjūras teritorijas - nelielas Karību jūras salas.

Nīderlandes galvaspilsēta ir Amsterdamā, kas pirms 300 gadiem bija viens no lielākajiem tirdzniecības centriem Eiropā. Tā ir būvēta purvainā piekrastē uz pāļiem. Pilsētu šķērso neskaitāmi kanāli un ap 500 tiltu savieno 90 salas, uz kurām tā būvēta. Tāpēc Amsterdamu mēdz dēvēt par „Ziemeļu Venēciju”. Amsterdamas vārds saistīts arī ar 17. gs. ievērojamāko Nīderlandes gleznotāju Rembrantu.

Nīderlandes himna ir vecākā pasaulē, komponēta 1568. gadā. Taču oficiāli par himnu kļuva 1932. gadā.

IEDZĪVOTĀJI

Nīderlandē dzīvo ap 17 miljoniem cilvēku. Iedzīvotāju blīvums ir 496 cilv./km², kas ir lielākais ES un viens no lielākajiem pasaulē. Vairāk nekā 40% nīderlandiešu dzīvo Rantštates zonā, ko veido Amsterdamas, Roterdamas, Hāgas un Utrehtas aglomerācija. Oficiālā valoda – holandiešu. Nīderlandes ziemeļos Frīzlandē runā arī frīziešu valodā. Reģionālās valodas ir vācu un limburgiešu. Holandieši labi runā gan vāciski, gan angļiski. Holandieši ir garākie cilvēki pasaulē – vidējais garums vīriešiem ir 184 cm, sievietēm – 170 cm.

DABA UN DERĪGIE IZRAKTEŅI

Nīderlande ir līdzenumu zeme, vairāk nekā 26% teritorijas atrodas zem jūras līmeņa. Cīnoties pret applūšanu Holandieši uzbūvējuši dambjus, polderus un aizsprostus. Jūrai atkarotas lielas teritorijas, Flevolandes polderis ir jaunākā nosusinātā teritorija. Nīderlandē atrodas neskaitāmi kanāli, Giethoorn ciemā ielu vispār nav, visa kustība notiek pa kanāliem. Augstākais punkts Nīderlandē ir Vālsbergs (323 m vjl.) pie Limburgas Holandes dienvidos. Nīderlandes teritoriju šķērso trīs lielas Eiropas upes – Reina, Māsa un Šelda, kuras ietek Ziemeļjūrā. Dabas resursi ir dabas gāze, nafta, kūdra, kaļķakmens, sāls, smilts, grants un aramzeme. 55% no teritorijas aizņem lauksaimniecības zeme, 12% meži un dabas teritorijas, 10% - teritoriālie ūdeņi, 9% zeme zem ūdeņiem.

VĒSTURE

16. un 17. gadsimtā holandiešu tirgotāji un jūrasbraucēji kuģoja uz daudzām tālām zemēm, tirgojoties ar garšvielām un citām precēm. To impērija pletās no Dienvidaustrumu Āzijas līdz pat Karību jūras salām. Tirdzniecība Nīderlandē vēl arvien ir ļoti nozīmīga, jo te dibinātas vairākas lielas starptautiskas kompānijas, un eksports veido vairāk kā pusi no valsts ienākumiem. Holandieši dibinājuši arī Ņujorku, ko tolaik nosauca par Jauno Amsterdamu. Holandieši bija pirmie eiropieši, kuri atklāja Austrāliju un Jaunzēlandi 17.gs. Austrāliju nosauca par Jauno Holandi. Jaunzēlande nosaukta pēc Nīderlandes provinces Zēlandes vārda, savukārt Tasmānija -

holandiešu pētnieka Ābela Tasmāna vārdā. Indonēzija bija holandiešu kolonija līdz pat 1945. gadam. Džakartu toreiz sauca par Batavia, kas ir Nīderlandes latīniskais nosaukums.

80 gadus holandieši karoja ar Spāniju, līdz 1648. gadā tika atzīta Nīderlandes neatkarība. 1795. gadā Nīderlandi iekaroja Francija. Okupācija ilga līdz 1813. gadam. Otrajā pasaules karā valsti bija okupējusi Vācija.

EKONOMIKA

Galvenās tautsaimniecības nozares ir pārtikas, ķīmiskā rūpniecība, naftas pārstrāde, elektronikas ražošana un transporta nozare. Roterdamas osta ir noslogotākā Eiropā, tā apkalpo milzīgas iekšzemes teritorijas, arī Vācijas un Centrāleiropu. Nīderlandē ir viena no piecām lielākajām eksportētājām pasaulē.

Roterdama ir lielākā osta Eiropā un otra lielākā osta pasaulē. Tā atrodas ļoti izdevīgā vietā pie Reinas ietekas Ziemeļjūrā. Pa 40 kilometrus garo un 22 metrus dziļo kanālu ostā var ienākt lieli tankkuģi un konteineru pārvadātāji. Reina ir svarīgs ūdensceļš, kas savieno Roterdamu ar lielākajām Eiropas iekšzemes ostām.

Nīderlandē ir attīstīta lauksaimniecība, tomēr šajā nozarē nodarbināti tikai 4% iedzīvotāji. Galvenie priekšnoteikumi lauksaimniecības attīstībai ir plašie līdzenumi, auglīgās augsnes un piemērotais klimats. Attīstīta piena un gaļas lopkopība. Holandes sieru šķirnes ir pazīstamas visā pasaulē. Uz dienvidiem no Hārlemas plešas milzīgas tulpju un citu ziedu plantācijas. Tulpes tika ievestas Holandē no Osmaņu impērijas, tās kļuva populāras 17.gs. Nīderlandē ir pasaulē lielākā griezto ziedu eksportētāja.

Līdzās dažādām rūpniecības nozarēm, Amsterdamā attīstīta dimantu apstrāde. Tos iaved galvenokārt no Dienvidāfrikas.

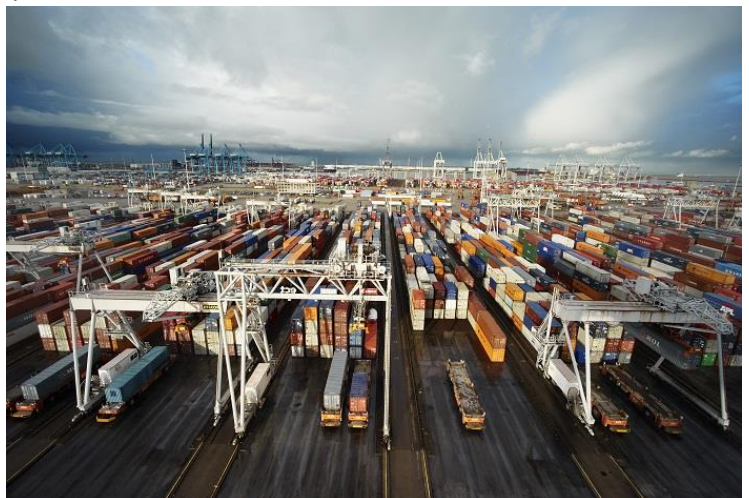
Kompānija Philips, kas darbojas jau turpat gadsimtu, ir padarījusi Nīderlandi par elektronikas lielvalsti. Philips izgudroja audiokaseti, videokaseti, kompaktdisku un CD-ROM.

Vairāki holandiešu uzņēmumi ir ar pasaules vārdu – Shell (naftas un gāzes ieguves un pārstrāde uzņēmums), Unilever (pārtika, dzērieni, higiēnas preces), Akzo Nobel (krāsas), Aegon (dzīvības apdrošināšana), ING Group un Rabobank (finanšu pakalpojumi), Heineken (alus), TNT (pasta pakalpojumi), Mexx (apģērbi), Getronics (IKT). Nacionālā lidsabiedrība KLM ir vecākā pasaulē, tā dibināta 1919. gadā.

KULTŪRA

Nīderlandē populārākie sporta veidi ir futbols, teniss, sērfings, slidošana un riteņbraukšana. Valstī velosipēdu ceļu sazarojums stiepjas 10 000 km garumā.

Nīderlandē ir bagāta glezniecības vēsture. Holandiešu meistarību ēra bija 17. gadsimts, kas bija Rembranta van Rijna, Johannaesa Vermēra un Jana Stēna laiks. Rembrants attēloja holandiešu sadzīvi tālajā XVII gadsimtā. Viņa gleznu „Naktssardze” holandieši uzskata par savu lielāko bagātību. Arī 19. un 20. gadsimts

ievērojams ar augsta līmeņa māksliniekiem - Vinsentu van Gogu un Pītu Mondrianu. Van Gogs ir viens no mūsdienu glezniecības pamatlicējiem, kura darbus pazīst pēc savdabīgiem vibrējošajiem triepieniem.

Nīderlande ir slavēta arī ar vēdzirnavām, kuras sāka celt jau XVII gadsimtā. Miltus tās nemaļ, bet gan sūknē ūdeni. Valstī joprojām darbojas 20 vēdzirnavas, kaut gan apūdeņošanā jau sen tiek izmantotas elektriskās ierīces.

Šīs valsts simboli ir tulpes un koka tupeles – klompi. Tās radās kā zvejnieku apavi, ērtāki staigāšanai pa jūrmalas smiltīm. Labus klompus ar rokām gatavo pēc seniem paņēmieniem. Nīderlandē tos zinot tikai vēl apmēram 20 meistari.

Holandieši ir lieli teātra, operas un baleta izrāžu cienītāji. Holandē ļoti populāras ir kabare izrādes.

Kā nīderlandiešu virtuves tradicionālos ēdienus var minēt jēlu siļķi, kūpinātu zuti un zirņu zupu, kā arī sieru šķirnes, piemēram, Edam un Gouda. Holandieši ir arī dzīna autori, šo dzērienu nosauca par Jenever un kā medicīnas līdzekli pārdeva jau 16 gs. Šajā gadsimtā Holandē sāka kultivēt oranžas krāsas burkānus, pirms tam tie bija balti, dzelteni, melni, violetā vai sarkanā krāsā.

16.gs un 17 gs. Holandē izgudrots mikroskops, teleskops, pulkstenis ar pendeli un dzīvsudraba termometrs.

Holandieši ir pazīstami ar savu iecietību un liberālajām attiecībām sabiedrībā. Holandē īpašās kafejnīcās var iegādāties vieglās narkotikas. Prostitūcija ir legāla, ar kuru drīkst nodarboties sievietes no 18 gadiem. Nīderlandes valdība legalizēja viendzimuma laulības 2001. gadā, eitanāziju 2002. gadā.